

ÄLVDALENS KOMMUN – Samisk förvaltningskommun ÄLVDÆLIEN TJJELTE – Saemien reeremetjjelte

Älvdalens kommun är fr.o.m 2010 en samisk förvaltnings-kommun. Idre, Eajra på samiska, är den sydligaste orten inom Sápmi - Sameland.
Älvdaelien tjjelte jaepeste 2010 saemien reeremetjjelte. Eajra, sijjienomme saemien gielesne åarjemes Sápmisne.

I årsskiftet 2010 trädde en ny lag i kraft i Sverige. Lagen handlar om minoriteter i Sverige och deras språk. Lagen om nationella minoriteter är i huvudsak utformad som en rättighetslagstiftning som utgår ifrån de mänskliga rättigheterna.

I samma stund blev Älvdalens kommun utsedd till förvaltningskommun för det samiska språket. Det innebär att regeringen har gett kommunen ett ökat ansvar att stärka och synliggöra det samiska språket.

- I Sverige finns det nu 19 förvaltningskommuner för de samiska språken.
- Berörda kommuner får statsbidrag för de merkostnader som de nya bestämmelserna medför.
- De nationella minoriteterna i Sverige är: **Judar, Romer, Samer, Sverigefinnar och Tornedalingar**

Den nya lagen är väldigt tydlig med vilka krav som ställs på myndigheterna inom förvaltningsområdena. Några exempel:

- Du som tillhör en minoritet ska kunna vända dig till myndigheter på ditt språk.
  - Få äldreomsorg eller förskola på ditt språk.
- Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget har i uppdrag att följa upp den nya lagen som trädde i kraft den 1 januari 2010 om nationella minoriteter och deras språk.

I Älvdalens kommun kommer det sättas upp skyltar på sydsamiska, t.ex. på kommunbyggnader, bibliotek, turistinformation, badhus med mera. Ni har säkert sett att skyltningen redan är påbörjad.

Goeven minngiegietjesne 2010 orre laake Sveerjesne tseegksowvin. Laake unnebelâhkoej bijre Sveerjesne jîh dej unnebegielij bijre. Laake unnebelâhkoej bijre vihkelommes goh reaktalaake mij almetji reaktaj maadtojste tjaalasowweme.

Seamman aejkien dellie Älvdaelien tjieltem reereme-tjieltine saemien gielese tseegksowvin. Reerenasse tjieltese stuerebe diedtem vaadteme gielem gorredidh jîh våajnoes darjodh.

- Sveerjesne daelie 19 reeremetjielth saemiej gielide
- Moenedh tjielth staatedaarjegem åadtjoeh juktie dovrehkâbpoe sjâdta dej orre nânnoestimmine.
- Dah nasjovne unnebelâhkoeh almetjh Leah:
Judarh, Romerh, Saemieh, Sveerjen-sâevmehkh jîh Tornedaelekhk.

Orre laake joekoen tjielke magkeres kribpesjh reeremh utnieh reeremedajvine. Naan vuesiehtimmieh:

- Datne gieh unnebelâhkojne maatah reereminie bievnedh dov gielesne.
- Bâeries hoksesne jallh aarhskuvlesne saemiesticdh. Lienestâvroe Stuehkesne jîh Saemiedigkie barkoem utnieh orre laakem giehtjedidh mij tsiengelen 1 biejjeste 2010 sjihtesowvin unnebelâhkoej bijre jîh dej gielij bijre.

Älvdaelien tjieltese åadtjoen tsielgh jarkoesticdh åarjelsaemien gielese, v.g. tjieltægætide, gârjagætide, saerniesijjide, laavkomegætide jîh jîjnjh vielie. Dijjeh gujtht vueptiestamme mijjeh aalkeme mierhkide jarkoesticdh.

Lagar

Samernas status som urfolk i Sverige har slagits fast i grundlagen den 1 januari 2011.

Detta för att tydliggöra samernas särställning och ge uttryck för att samerna inte bara är en minoritet utan även ett urfolk.

Den 1 januari 2010 trädde en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk i kraft. De tidigare rättigheterna om barn- och äldreomsorg på det egna språket utökas till att gälla även på sydsamiskt område eftersom förvaltningsområdet för samiska utvidgats med 13 kommuner.

Förvaltningsområdet för samiska språket gäller nu också följande 13 kommuner:

Arvidsjaur, Berg, Dorotea, Härjedalen, Krokom, Lycksele, Malå, Sorsele, Storuman, Strömsund, Umeå, Vilhelmina, Åre, Älvdalen och Östersund. Kommuner som sedan tidigare ingår i förvaltningsområdet är Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk och Kiruna.

Den 1 juli 2009 infördes också en ny språklag i Sverige. Språklagen slår fast att svenska är huvudspråket i det svenska samhället, men också att det allmänna har en skyldighet att skydda och främja det samiska språket, liksom övriga nationella minoritetsspråk och det svenska teckenspråket. Lagen säger också att alla som tillhör en nationell minoritet ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket.

Att ett språk blir erkänt som officiellt minoritetsspråk är viktigt för att höja statusen på språket och motivera ett språkbevarande. Sverige undertecknade i februari 2000 Europarådets minoritetsspråkskonvention som ger minoritetsspråken ett långtgående skydd.

Laakh

Saemiej daltese goh aalkoealmetjh *Sveerjesne maad-toelaakesne nännoestamme tsiengelen 1 biejjeste 2011. Daam dorjeme juktie tjielkedh saemieh eah barre unnebelåhkoej dah dovne aalkoealmetjh.*

Tsiengelen 1 biejjien 2010 orre laakem *sjiehtesowvin unnebelåhkoej bijre jih dej unnebegielij bijre. Dah öövtebe reaktah maanaj- jih båeries almetji hoksojde jijtjedh gielesne daam dajvem stueriedamme dovne jaarj-saemien dajvese juktie reeremedajve saemide vijriedamme 13 tjieltijugjmie.*

Reeremedajve saemiej gielide sjiehteles daaj 13 tjieltijde: Aerviesjaevrie, Bierje, Kraapohke, Herjedaelie, Krokomen, Liksjoe, Maalege, Suarsa, Luspie, Straejmie, Upmeje, Vualtjere, Ååre, Älvdaelie jih Staare. Tjielth mejtie aerebistie meatan orreme reeremedajvesne Leah: Aarjepluevie, Váhtjir, Jáhkemáhke jih Giron.

Snjaltjen 1 biejjie 2009 aaj orre *gielelaakem Sveerjesne daajroehtin. Gielelaake nännoestamme sveerjengiele áejviegiele svienske siebredahkesne, men dovne abpe siebredahke diedtem átna saemien gielem vaarjelidh jih eevtjedidh, seamma goh dah mubpie unnebelåhkoej gielh. Laake aaj jeahta gaajkh dovnes mah unnebelåhkojne, edtjeh nuepiem utnedh unnebelåhkoen gielem lieredh, öövtiedidh jih nuhtjedh.*

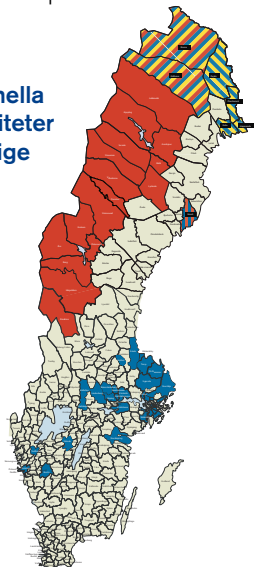
Juktie gielem dáhkasjehtedh byjjes unnebelåhkoej gieline dellie vihkeles jálloem lutnjedh jih skraejrehtidh gielem gorredidh. Sveerje Europaraerien unnebelåhkoej-konvensjovnen nualan tjeeli goevten 2000 mejtie unnebelåhkoegielide guhkiesvåajnoen vaarjelem vadta.

VISSTE DU ATT?

- Det finns flera olika samiska språk samt flera varieteter. Östsamiska, centralsamiska och sydsamiska. Dessa kallas ibland huvuddialekter. Inom dessa finns även ett flertal olika dialekter eller varieteter. I Sverige talas bland annat nordsamiska, lulesamiska, sydsamiska och umesamiska.
- Alla samiska språk är hotade språk enligt FN-organet UNESCO.
- De samiska språken har inte riksgränser, t.ex. sydsamiska talas både i Sverige och Norge.
- Samerna är ett folk som lever i 4 länder, Sverige, Finland och Ryssland. Detta landområde kallas Sapmi.
- Samerna har en egen flagga, en egen sk nationaldag (6 februari) och nationalsång (Se samer.se, sapmi.se och sametinget.se).
- Sametinget är ett folkvalt organ och en myndighet under Sveriges regering.
- I Älvdalens kommun finns det en sameby Idre sameby, men även grannsamebyn Ruvhten sijhte har sitt vinterbete i kommunen.
- Du som tillhör en nationell minoritet har speciella rättigheter inom förskola och äldreomsorg, på ditt minoritetsspråk.

Nationella minoriteter i Sverige

SAMER

Det finns 20 000–35 000 samer i Sverige som talar bland annat nordsamiska, lulesamiska, pitesamiska, sydsamiska och umesamiska.

SVERIGEFINNAR

Det finns 450 000–600 000 sverigefinnar i Sverige. Många bor i Stockholm-Mälardalen.

TORNEDALINGAR

Det finns cirka 50 000 tornedalingar i Sverige framförallt bosatta i Tornedalen. Minoritetsspråket heter meänkieli.

ROMER

Det finns 50 000–100 000 romer och resande i Sverige bosatta över hela landet. Minoritetsspråket heter romani chib.

JUDAR

Det finns 20 000–25 000 judar i Sverige bosatta över hela landet. Minoritetsspråket är jiddisch.

DATNE DEEJRIEH?

- *Ovmessie saemien gielh gáávnesieh jih gellie smaaregh. Luvliesaemie, centralesaemie jih áarjelsaemie. Dejtie muvhtene gáhtjoeh áejviesmaaregh. Dej sjsnjelen dovne gellie sjiere smaaregh jallh variteeth gáávnesieh. Sveerjesne soptsestibie vuesehtimmie gaavhtan noerhtesaemie, luvlesaemie, áarjelsaemie jih upmejesaemie.*
- *Gaajhkh saemien gielh lea aajhtoes gielh FN-áargane UNESCO.n mietie.*
- *Dah saemiengielh eah naan rijhkerastem utnieh, vg. Áarjelsaemiem dovne Sveerjesne jih Nöörjesne soptsestieh.*
- *Saemieh Leah almetjh mah 4 laantine veasoeminie, Nöörje, Sveerje, Sáevmie jih Russlaante. Daate laantedajve Sápmi.*
- *Saemieh jijhtsh saevegem utnieh, jijhtsh naasjovnebiejje goevten 6 biejjien jih jijhtsh naasjovnelaavlome. (Vuartesjh samer.se, sapmi.se jih sametinget.se)*
- *Saemiedigkie almetjeveeljemeáargane jih reereme Sveerjen rerrenassen nuelelen.*
- *Älvdaelien tjieltesne Eajran saemiesijte jih dej kraannah Ruvhten sijte dovne daelvegegáatomem tjieltesne.*
- *Datne gie naasjovne unnebeláhkoesne sjiere reaktah átnah aarhskuvlesne jih báerieshoksesne dov unnebeláhkoegielesne.*

För mer information kontakta Älvdalens kommun, Malin Ripa 072-233 06 31, malin.ripa@edu.alvdalen.se. Läs mer på minoritet.se • sametinget.se • samer.se

Vielie saernieh bievnesh Älvdaelien tjielte, Malin Ripa 072-233 06 31, malin.ripa@edu.alvdalen.se. Lohkh vielie daesnie: minoritet.se • sametinget.se • samer.se